

05597615

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Białymstoku

LBI.410.016.02.2015
P/15/029

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Białymstoku
ul. Akademicka 4, 15-267 Białystok
T +48 85 874 81 00, F +48 85 874 81 33
lbi@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/15/029 – System szkolnictwa zawodowego
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Białymstoku
Kontroler	Jerzy Chwiedosik – główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 96761 z 1 września 2015 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Zespół Szkół Zawodowych im. E. Orzeszkowej w Sokółce, osiedle Zielone 1, 16-100 Sokółka, zwany dalej „Szkołą” lub „Zespołem” (dowód: akta kontroli str. 3)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Grzegorz Zalewski – dyrektor Zespołu Szkół Zawodowych im. E. Orzeszkowej w Sokółce

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

W latach 2012–2015 Szkoła nie zapewniała skutecznego kształcenia zawodowego młodzieży. Uzasadnieniem tej oceny jest malejąca liczba absolwentów przystępujących do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe i egzaminu maturalnego oraz niska zdawalność tych egzaminów, oferowanie kierunków kształcenia w oparciu o posiadaną bazę dydaktyczną i kadrową bez uwzględnienia potrzeb rynku pracy oraz nietrafne rozpoznanie zainteresowań zawodowych młodzieży gimnazjalnej.

W latach 2012–2015 do egzaminu zawodowego po kierunku technik mechanik przystępował coraz mniejszy odsetek absolwentów (odpowiednio: 76%, 71%, 52% i 59%), spośród których w kolejnych latach jedynie 8%, 34%, 44% i 71% uzyskało kwalifikacje zawodowe, podczas gdy w województwie podlaskim zdawalność egzaminu kształtowała się na poziomie wynoszącym odpowiednio 32%, 58%, 57% i 50%. Także wyniki przeprowadzonego w 2015 roku nowego egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe znacznie odbiegały od średniej w województwie podlaskim. W zawodzie technik mechanik (M.20) oraz na trzech uruchomionych kierunkach były one bowiem niższe od 13 do 33 punktów procentowych. Podobnie przedstawiała się zdawalność egzaminu zawodowego wśród absolwentów oddziałów wielozawodowych Zasadniczej Szkoły Zawodowej. Pomimo to dyrektor Szkoły nie wykonywał nadzoru i ewaluacji nad wykonywaniem praktycznej nauki zawodu przez uczniów tej szkoły, zatrudnionych u pracodawców w celu przygotowania zawodowego.

Efektów w postaci poprawy wyników nauczania nie przyniosło wdrożenie w roku szkolnym 2012/2013 programu poprawy efektywności kształcenia. Corocznie malała bowiem liczba absolwentów Zespołu przystępujących także do egzaminu maturalnego oraz uzyskujących świadectwo dojrzałości. W latach 2012–2015 do matury przystąpiło kolejno 37, 22, 20 i 18 absolwentów (74%, 54%, 65% i 62% ogółu), zaś świadectwo dojrzałości otrzymało odpowiednio tylko 23, 12, sześciu i pięciu z nich, tj. 62%, 55%, 35% i 28% zdających oraz jedynie 46%, 29%, 19% i 17% absolwentów. Wyniki zdawalności były od 14 do 36 punktów procentowych niższe od przeciętnie uzyskiwanych w województwie podlaskim. Tym samym nie zrealizowano celu w zakresie lepszego przygotowania uczniów Zespołu do egzaminów zawodowych i maturalnych, określonego w Planie Rozwoju Szkoły w latach 2011–2016.

Wbrew postanowieniom Planu Rozwoju Szkoły nie badano potrzeb pracodawców przy opracowywaniu planów naboru, a w konsekwencji nie dostosowano oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy. Uwarunkowana była ona posiadaną bazę dydaktyczną i kadrową, co skutkowało pozostawianiem znacznego odsetka absolwentów Szkoły wśród osób bezrobotnych. Na koniec lat 2012–2013 w Powiatowym Urzędzie Pracy w Sokółce

zarejestrowanych było bowiem od 34,4% do 43,7% absolwentów technikum i od 40% do aż 66,7% absolwentów zasadniczej szkoły zawodowej¹.

Dyrektor Zespołu nie trafnie rozpoznał też zainteresowania zawodowe młodzieży gimnazjalnej. Z czterech nowych kierunków kształcenia uruchomionych w roku szkolnym 2012/2013, w dwóch (mechanik-monter maszyn i urządzeń oraz technik budownictwa) nie udało się dokonać naboru z powodu braku chętnych. Uwagę zwraca również fakt, że kierunek technik budownictwa utworzono, chociaż Szkoła nie posiadała kadry i niezbędnych pracowni warsztatowych do nauczania tego zawodu.

Do nauki w zawodach technik mechanik, technik informatyk i technik usług fryzjerskich Dyrektor Zespołu zapewnił kadre pedagogiczną posiadającą odpowiednie kwalifikacje, a organizacja kształcenia umożliwiała realizację wymagań określonych w przyjętych programach nauczania. Uczniom umożliwiono podnoszenie kwalifikacji w trakcie dodatkowych zajęć pozalekcyjnych oraz staży u przedsiębiorców. Praktyczna nauka zawodu oraz praktyki zawodowe były realizowane, w wymiarze określonym w szkolnych planach nauczania. Nie zapewniono jednak:

- bazy lokalowej i części wyposażenia określonego w załączniku do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach², niezbędnego do realizacji celów kształcenia w zawodach technik usług fryzjerskich i technik informatyk,
- doradztwa zawodowego, wymaganego § 25 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach³ oraz Statutem Szkoły,
- środków finansowych na doksztalcenie i doskonalenie zawodowe nauczycieli w latach 2013–2015, w konsekwencji czego byli oni zmuszeni do uczestnictwa w szkoleniach bezpłatnych lub pokrywania kosztów szkoleń we własnym zakresie⁴.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Organizacja oraz wybór kierunków kształcenia w szkołach zawodowych w aspekcie jakości kształcenia i przygotowania do wykonywania zawodu

Opis stanu faktycznego

1.1. W latach szkolnych 2005/2006 – 2014/2015 w skład Zespołu wchodziły Technikum Nr 1 oraz Zasadnicza Szkoła Zawodowa Nr 1. Do 2013 roku funkcjonowało także Liceum Profilowane. Liczba uczniów rozpoczynających naukę w Technikum spadła ze 101 osób w roku szkolnym 2005/2006 do 36 w roku szkolnym 2011/2012 (o 64,3%). W kolejnych latach, na skutek wprowadzenia nowych kierunków, naukę podjęło odpowiednio 47, 52 i 47 osób.

W przypadku Zasadniczej Szkoły Zawodowej liczba uczniów rozpoczynających naukę oscylowała od 27 do 38.

W latach 2005–2015 w Technikum kształcenie prowadzono w zawodach:

- technik mechanik,
- technik technologii drewna (do czerwca 2012 roku), technik ekonomista (do czerwca 2011 roku) i technik technologii odzieży (do czerwca 2006 roku),
- technik informatyk i technik usług fryzjerskich – oba kierunki uruchomiono od września 2012 roku.

Natomiast w Zasadniczej Szkole Zawodowej funkcjonowały oddziały wielozawodowe. Nauczane zawody to między innymi sprzedawca, operator obrabiarek skrawających, mechanik maszyn i urządzeń, cukiernik, stolarz, piekarz, kucharz, lakiernik i fryzjer. Ponadto

¹ Od 2014 roku Powiatowy Urząd Pracy nie prowadzi podziału bezrobotnych absolwentów wg poszczególnych szkół i zawodów.

² Dz. U. z 2012 r., poz. 184 ze zm.

³ Dz. U. z 2013 r., poz. 532.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

w latach szkolnych 2011/2012 – 2013/2014 funkcjonował jeden oddział kształcący w zawodzie mechanik pojazdów samochodowych. (dowód: akta kontroli str. 6-7)

1.2. Dyrektor Zespołu opracował Plan Rozwoju Szkoły w latach 2011–2016. Cele i zadania przewidziane do realizacji w obszarze „Zarządzanie i organizacja” obejmowały m.in.:

- opracowanie przez zespoły przedmiotowe planów naboru w oparciu o zbadane potrzeby rynku pracy i priorytety młodzieży w celu wyboru odpowiednich kierunków kształcenia,
- zatrudnienie nauczycieli do kształcenia w nowych kierunkach lub przekwalifikowanie dotychczas zatrudnionych i przygotowanie bazy dydaktycznej,
- promowanie Zespołu na forum miasta i powiatu.

Natomiast w obszarze „Kształcenie” przewidziano realizację zadań mających na celu lepsze przygotowanie uczniów do egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe i egzaminów maturalnych, w tym organizowane konsultacji dla maturzystów z przedmiotów egzaminacyjnych, przeprowadzanie próbnych matur i egzaminów zawodowych, doposażenie pracowni i zatrudnienie wykwalifikowanej kadry pedagogicznej.

(dowód: akta kontroli str. 9-23)

W latach szkolnych 2012/2013 – 2014/2015 w Zespole nie realizowano niektórych zadań określonych w Planie Rozwoju Szkoły. Nie badano bowiem potrzeb rynku pracy w celu opracowania planów naboru. Sprawdzano natomiast czy i ilu młodocianych pracowników mogą zatrudnić lokalni przedsiębiorcy w ramach realizacji praktycznej nauki zawodu. Na wybór kierunków kształcenia decydujący wpływ miała baza dydaktyczna Szkoły oraz przygotowanie kadry pedagogicznej. W całym okresie objętym kontrolą prowadzono kształcenie w zawodzie technik mechanik, zaś w roku szkolnym 2012/2013 uruchomiono dwa nowe kierunki – technik informatyk i technik usług fryzjerskich. Jak wyjaśnił dyrektor Zespołu, utworzenie kierunku technik informatyk nie wiązało się z ponoszeniem dodatkowych kosztów, ponieważ po likwidacji liceum profilowanego o specjalności zarządzanie informacją, Szkoła posiadała odpowiednio wykwalifikowanych nauczycieli oraz pracownię komputerową, natomiast o wyborze zawodu technik usług fryzjerskich zadecydował brak takiego kierunku w ofercie kształcenia w pozostałych szkołach Powiatu Sokólskiego i możliwość zatrudnienia nauczyciela z kwalifikacjami niezbędnymi do nauczania tego zawodu. (dowód: akta kontroli str. 6, 24-28, 175)

Uruchomienie nowych kierunków nastąpiło zgodnie z wymogami określonymi w art. 39 ust. 5 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty⁵, tj. w uzgodnieniu z organem prowadzącym i po uzyskaniu pozytywnej opinii Powiatowej Rady Zatrudnienia.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w 2012 roku, zawód fryzjer należał w Powiecie Sokólskim do zawodów nadwyżkowych, natomiast technik informatyk nie został wymieniony w żadnej kategorii, tj. wśród zawodów deficytowych, nadwyżkowych i zrównoważonych. W kolejnych latach oba zawody nie były wymieniane w żadnych rankingach.

W sporządzonych przez Powiatowy Urząd Pracy w Sokółce rankingach zawodów deficytowych i nadwyżkowych za lata 2012–2014, w podsumowaniach analizy tych zawodów zapisano między innymi, że: „Analiza zawodów deficytowych i nadwyżkowych w oparciu o statystykę rynku pracy nie określa rzeczywistej skali zjawiska. Nie odzwierciedla stanu panującego na zmieniającym się rynku pracy. Wynika to z faktu, iż pracodawcy nie wszystkie oferty pracy zgłaszają do tutejszego urzędu pracy, ponieważ znaczną ich część zamieszczają w internecie i zatrudniają pracowników bez pośrednictwa urzędu. Analiza nie uwzględnia ponadto miejsc pracy i miejsc aktywizacji zawodowej zgłaszanych w ramach sieci EURES oraz pracy wykonywanej na ukrytym rynku pracy. Coraz więcej bezrobotnych posiada kilka zawodów, co daje im możliwość podjęcia pracy na różnych stanowiskach i w różnych zawodach. W momencie sporządzania sprawozdań statystycznych osoby te ujęte są w systemie ewidencji komputerowej tylko pod jednym kodem zawodu. Zmiany zachodzące na rynku pracy powodują, że osoba posiadająca kilka zawodów, w jednym okresie czasu reprezentuje zarówno zawód nadwyżkowy jak i deficytowy, z tym że tylko jeden z nich jest uwzględniony w statystyce rynku pracy i niniejszym opracowaniu”.

(dowód: akta kontroli str. 29-41, 210-211, 232-233, 255)

⁵ Dz. U. z 2004 r., Nr 256, poz. 2572 ze zm.

W lutym 2012 roku Zespół uzyskał też zgodę Zarządu Powiatu Sokólskiego i pozytywną opinię Powiatowej Rady Zatrudnienia na kształcenie w zawodach mechanik – monter maszyn i urządzeń oraz technik budownictwa. Jednak z uwagi na niedostateczne zainteresowanie młodzieży nie udało się skompletować oddziałów w tych zawodach. Występując o zgodę na kształcenie w zawodzie technik budownictwa, Szkoła nie posiadała kadry i bazy dydaktycznej do nauczania tego zawodu, co szczegółowo przedstawiono dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji „Uwagi dotyczące badanej działalności”. Natomiast pracownie i warsztaty szkolne wraz z wyposażeniem, przeznaczone do kształcenia w zawodzie technik mechanik, były wystarczające do uruchomienia kierunku mechanik – monter maszyn i urządzeń. Nie zachodziła też potrzeba zatrudnienia nauczycieli przedmiotów zawodowych.

(dowód: akta kontroli str. 37-38, 41, 123-124, 171-174)

W latach objętych kontrolą dyrektor Zespołu zrezygnował z kształcenia w zawodzie mechanik pojazdów samochodowych, z uwagi na niedostateczne wyposażenie Szkoły. Kierunek ten został uruchomiony przez poprzedniego dyrektora Zespołu. W Statucie Zespołu wśród kierunków kształcenia były wymienione także zawody technik technologii drewna i technik ekonomista, mimo iż od 2011 roku nie było na nie naboru. Dyrektor Zespołu wyjaśnił: „Kierunki te są wymienione w statucie, ponieważ nie zostały one zlikwidowane, a szkoła może ogłaszać nabór. Jednak od kilku lat nie zgłaszają się chętni w liczbie niezbędnej do utworzenia oddziału.” (dowód: akta kontroli str. 6-8, 166, 176)

1.3. W dokumentacji Zespołu nie ma dowodów potwierdzających badanie potrzeb rynku pracy w celu opracowania planów naboru, co przewidywał Plan Rozwoju Szkoły. Nie ma też potwierdzenia podejmowania przez dyrektora i Radę Pedagogiczną Szkoły działań w zakresie nawiązania współpracy z partnerami krajowymi (uczelniami, pracodawcami) w zakresie konstruowania oferty kształcenia lub programów nauczania, pozyskiwania pomocy dydaktycznych, szkolenia nauczycieli w celu lepszego przygotowania absolwentów Szkoły do oczekiwań rynku pracy. Natomiast współpraca z lokalnymi pracodawcami dotyczyła zapewnienia uczniom praktyk zawodowych. Dyrektor Zespołu wyjaśnił: „Współpraca z pracodawcami ograniczała się do organizowania praktyk zawodowych i staży projektowych. Nie konsultowano natomiast oferty kształcenia i programów nauczania, ponieważ kierunki kształcenia są dostosowane do możliwości szkoły, zaś wykorzystywane programy nauczania są skonstruowane przez specjalistów z Krajowego Ośrodka Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej.” (dowód: akta kontroli str. 24-28, 176)

1.4. Dyrektor Zespołu zabiegał o zapewnienie uczniom pomocy w podnoszeniu umiejętności szkolnych w celu poprawy wyników osiąganych na egzaminach maturalnych i zawodowych, a także w planowaniu ścieżki kariery zawodowej. W latach 2012–2014 Zespół, przy współudziale Stowarzyszenia na Rzecz Rozwoju Ziemi Sokólskiej „Barka” uczestniczył w projekcie pn.: „Mogę więcej”, współfinansowanym ze środków Unii Europejskiej. Celem Programu było zniwelowanie braków wiedzy i umiejętności szkolnych uczniów, zniwelowanie dysproporcji w rozwoju oraz trudności w planowaniu ścieżki edukacyjnej i zawodowej, a także zwiększenie umiejętności zawodowych, uzyskanie kompetencji w zakresie ECDL oraz wzrost świadomości w zakresie równości szans kobiet i mężczyzn. W ramach projektu pomocy udzielono 141 uczniom Technikum oraz Zasadniczej Szkoły Zawodowej, w tym 127 osobom w formie zajęć dydaktyczno-wyrównawczych, 114 uczniom w formie zajęć socjoterapeutycznych, 103 uczniom w formie porad edukacyjno-zawodowych. Ponadto 41 osób uczestniczyło w zajęciach rozwijających kompetencje zawodowe, zaś 24 – w szkoleniach komputerowych, zaś 71 uczniom umożliwiono odbycie staży zawodowych. Zgodnie z umową partnerską, zawartą 18 października 2012 r., wszystkie wydatki związane z realizacją projektu ponosił Lider Partnerstwa – Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Ziemi Sokólskiej „Barka”. (dowód: akta kontroli str. 42-92)

1.5. W latach objętych kontrolą liczba uczniów Zespołu przystępujących do egzaminu maturalnego ulegała systematycznemu zmniejszeniu, a zdawalność egzaminu – mimo wdrożenia w roku szkolnym 2012/2013 Programu poprawy efektywności kształcenia, a także zapewnienia uczniom Szkoły zajęć dydaktyczno-wyrównawczych, w ramach wyżej przedstawionego projektu „Mogę więcej” – zmniejszyła się blisko dwukrotnie i była

w poszczególnych latach od kilkunastu do kilkadziesiąt punktów procentowych niższa niż w szkołach tego samego typu w województwie podlaskim i w kraju. Do matury w latach 2012–2015 przystąpiło bowiem kolejno 37, 22, 20 i 18 osób, co stanowiło odpowiednio 74%, 54%, 65% i 62% uczniów czwartych klas Technikum. Świadectwo dojrzałości otrzymało zaś w tym okresie kolejno 23, 12, sześć i pięć osób, tj. 62%, 55%, 35% i 28% zdających (oraz odpowiednio 46%, 29%, 19% i 17% uczniów czwartych klas Technikum). Tymczasem w technikach województwa podlaskiego świadectwa dojrzałości otrzymało kolejno 76%, 79%, 69% i 64% zdających, zaś zdawalność egzaminu maturalnego w kraju wynosiła 70%, 81%, 71% i 67%.
(dowód: akta kontroli str. 93, 99-106)

Także zdawalność egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe uczniów Technikum znacząco odbiegała od wyników uzyskiwanych przez uczniów takich samych typów szkół i zawodów w województwie podlaskim oraz w kraju.

- W 2012 roku do egzaminu przeprowadzanego w oparciu o podstawę programową sprzed 2012 roku przystąpiło bowiem 76% absolwentów zawodu technik mechanik i 75% absolwentów kierunku technik technologii drewna. Dyplom uzyskało zaś dwóch techników mechaników (8% zdających). Takiego dyplomu nie uzyskał zaś żaden z 12 zdających z kierunku technik technologii drewna. Dla porównania w województwie podlaskim dyplomy w tych zawodach uzyskało odpowiednio 32% i 44% przystępujących do egzaminu, zaś w kraju – 41% i 54%.

W kolejnych latach do egzaminu przystępowali tylko absolwenci kierunku technik mechanik – odpowiednio 71%, 52% i 59% wszystkich uczniów. Dyplom uzyskało 34% zdających w 2013 roku, 44% w 2014 roku i 71% w 2015 roku. Zdawalność egzaminu w tym zawodzie w województwie podlaskim w latach 2013–2014 była natomiast wyższa odpowiednio o 24 i 13 punktów procentowych, zaś w kraju – o 29 i 22 punkty procentowe. Natomiast w 2015 roku zdawalność egzaminu wśród uczniów Zespołu była wyższa niż w województwie podlaskim i w kraju odpowiednio o 21 i cztery punkty procentowe.
(dowód: akta kontroli str. 94)

- W 2014 roku do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe w oparciu o nową podstawę programową przystąpiło 12 (100%) uczniów Technikum kształcących się w zawodzie technik informatyk (klasyfikacja zawodowa E.12). Wszyscy zadali egzamin, przy czym w pierwszym podejściu tylko dwie osoby, tj. 17% przystępujących do egzaminu. W województwie podlaskim i w kraju, w pierwszej sesji (maj – lipiec 2014 roku) egzamin zdało zaś odpowiednio 36% i 40% zdających.

Także w 2015 roku do egzaminu przystąpili wszyscy uczniowie kształcący się w zawodzie technik mechanik (klasyfikacja zawodowa M.20), technik informatyk (klasyfikacja zawodowa E.12) i technik usług fryzjerskich oraz 92% kształcących się w zawodzie technik informatyk (klasyfikacja zawodowa E.13). Egzamin zdało odpowiednio 55%, 50%, 81% i 36% osób przystępujących. Zdawalność egzaminu była zatem znacząco niższa niż wśród uczniów takich samych typów szkół i zawodów w województwie podlaskim i w kraju, tj. odpowiednio o:

- 19 i 20 punktów procentowych w przypadku zawodu technik mechanik,
- 33 i 35 punktów procentowych w przypadku zawodu technik informatyk (E.12),
- 13 i 10 punktów procentowych w przypadku zawodu technik usług fryzjerskich,
- 26 i 35 punktów procentowych w przypadku zawodu technik informatyk (E.13).

(dowód: akta kontroli str. 95)

- Także w przypadku uczniów oddziałów wielozawodowych Zasadniczej Szkoły Zawodowej zdawalność egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe przeważnie była niższa od średniej w województwie podlaskim i w kraju.

W 2012 roku egzamin zdało:

- 80% uczniów kształcących się w zawodzie operator obrabiarek skrawających (do egzaminu przystąpiło pięć osób, tj. 100% uczniów kształcących się w tym zawodzie); zdawalność w województwie podlaskim wynosiła 90,5%, a w kraju 73,5%,

- 50% uczniów kształcących się w zawodzie cukiernik (do egzaminu przystąpili wszyscy czterej uczniowie); zdawalność w województwie podlaskim wynosiła 83,9%, a w kraju 83,3%,
- 100% uczniów kształcących się w zawodzie kucharz małej gastronomii (egzamin zdawał jeden uczeń); zdawalność w województwie podlaskim wynosiła 71,8%, a w kraju 71,5%.

Do egzaminu nie przystąpili natomiast uczniowie zawodów: stolarz (trzy osoby), piekarz (pięciu uczniów), mechanik pojazdów samochodowych (pięć osób).

W 2013 roku egzamin zdało:

- 100% osób zdających w zawodach operator obrabiarek skrawających, cukiernik, piekarz (do egzaminu przystąpiły odpowiednio trzy, trzy i dwie osoby, tj. czyli wszyscy absolwenci w zawodzie operator obrabiarek i cukiernik oraz 50% absolwentów w zawodzie piekarz); zdawalność w tych zawodach w województwie podlaskim wynosiła odpowiednio 90,5%, 84% i 50%, zaś w kraju 82%, 77% i 68%,
- 29% uczniów kształcących się w zawodzie mechanik-monter maszyn i urządzeń (do egzaminu przystąpiło siedmiu z dziewięciu absolwentów kształcących się w tym zawodzie); zdawalność w województwie podlaskim wynosiła 90,5%, a w kraju 82%.

Egzaminu nie zdały natomiast dwie osoby – po jednej w zawodzie stolarz i mechanik pojazdów samochodowych.

W 2014 roku egzamin zawodowy potwierdzający kwalifikacje w zawodzie mechanik pojazdów samochodowych zdało 12 z 25 (48%) przystępujących do niego (do egzaminu nie przystąpiło pięciu uczniów kształcących się w zawodzie), podczas gdy zdawalność w tym zawodzie w województwie podlaskim i w kraju wynosiła odpowiednio 70,5% i 74,3%.

Z kolei w 2015 roku egzamin potwierdzający kwalifikacje zawodowe zdało:

- 63% osób przystępujących do niego w zawodzie mechanik-monter maszyn i urządzeń (pięciu z ośmiu absolwentów), wobec 76,5% w województwie podlaskim i 74,3% w kraju,
- 33% w zawodzie kucharz (do egzaminu przystąpiło trzech z czterech uczniów tego zawodu, zaś zdała jedna osoba), podczas gdy zdawalność w województwie podlaskim wynosiła 65,7%, a w kraju 65%,
- 50% w zawodzie operator obrabiarek skrawających (do egzaminu przystąpiły dwie osoby, tj. 100% absolwentów), wobec 89,1% województwie podlaskim i 86% w kraju.

Egzaminu nie zdała zaś jedyna osoba do niego przystępująca w zawodzie stolarz, a do egzaminu nie przystąpił żaden z: dwóch uczniów kształcących się w zawodzie mechanik pojazdów samochodowych, czterech – w zawodzie piekarz i trzech – w zawodzie lakiernik.

Wyjaśniając słabe wyniki uczniów Zespołu z egzaminów maturalnych i potwierdzających kwalifikacje zawodowe, Dyrektor podał: *„Duży wpływ na osiągnięte wyniki miała niska frekwencja na zajęciach lekcyjnych, brak chęci do nauki, obniżony potencjał intelektualny naszych uczniów w porównaniu z innymi szkołami – do Zespołu zgłaszają się uczniowie z najgorszymi wynikami z egzaminów gimnazjalnych w powiecie”.*

(dowód: akta kontroli str. 96-97, 176)

1.6. Uczniowie Zespołu byli informowani o możliwości uzyskania Suplementu do Dyplomu Potwierdzającego Kwalifikacje Zawodowe Europass. Wnioski o wydanie suplementu wraz z deklaracją przystąpienia do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe. W latach objętych kontrolą Suplement uzyskali wszyscy uczniowie, którzy zdali egzamin.

(dowód: akta kontroli str. 162-163)

1.7. Analiza uzyskiwanych przez uczniów Zespołu wyników z egzaminów zewnętrznych skutkowałą przyjęciem i realizacją w roku szkolnym 2012/2013 Programu poprawy efektywności kształcenia. W ramach tego Programu zorganizowano między innymi dodatkowe zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze z języka polskiego, języka rosyjskiego, matematyki, zajęcia przygotowujące do egzaminów zawodowych, zajęcia praktyczne

z zakresu mechaniki, informatyki, fryzjerstwa. Zgodnie z Planem Rozwoju Szkoły zajęcia dodatkowe, w tym konsultacje dla maturzystów z przedmiotów egzaminacyjnych prowadzono także w kolejnych latach objętych kontrolą. Doposażano też pracownie szkolne, co szerzej przedstawiono w pkt 3.4. wystąpienia (dowód: akta kontroli str. 99-107)

Jedną z przyczyn uzyskiwania przez uczniów Zespołu słabych wyników z egzaminów zewnętrznych była niska frekwencja na zajęciach, wynosząca w latach szkolnych 2012/2013 – 2014/2015 w Technikum kolejno 78,6%, 76,2%, 75,2%, zaś w Zasadniczej Szkole Zawodowej – 70,6%, 71,3%, 74%. Potwierdza to analiza zapisów w dziennikach lekcyjnych czterech oddziałów (po dwa oddziały z Technikum i Zasadniczej Szkoły Zawodowej). I tak:

- w oddziale zawodu technik mechanik frekwencja wynosiła 84,1% w roku szkolnym 2012/2013 (klasa I), 79,3% w roku 2013/2014 (klasa II) i 78,9% w roku 2014/2015 (klasa III),
- w oddziale zawodu technik informatyk frekwencja w klasach I-III wynosiła odpowiednio 79,2%, 76,9%, 72,7%,
- w oddziale mechanik pojazdów samochodowych (kierunek zakończył funkcjonowanie w roku szkolnym 2013/2014) frekwencja wynosiła 73,5% w roku 2012/2013 (klasa II) i 72,1% w roku 2013/2014 (klasa III),
- w oddziale wielozawodowym frekwencja wynosiła 72% w roku 2012/2013 (klasa I), 79,1% w roku 2013/2014 (klasa II) i 58,0% w roku 2014/2015 (klasa III).

(dowód: akta kontroli str. 108-111)

Dyrektor Zespołu wyjaśnił: „Przyczyną niskiej frekwencji na zajęciach lekcyjnych była konieczność podejmowania pracy zarobkowej przez uczniów ostatnich klas Technikum i Zasadniczej Szkoły Zawodowej. Ze względu na pełnoletniość tych uczniów trudno jest wyegzekwować systematyczne uczęszczanie na zajęcia”. (dowód: akta kontroli str. 176)

W latach objętych kontrolą wśród uczniów Zasadniczej Szkoły Zawodowej nie było osób niepromowanych lub powtarzających klasę, natomiast w Technikum promocji nie uzyskało pięciu uczniów (3,1% ogółu) w roku szkolnym 2012/2013, ośmiu uczniów (4,8%) w roku szkolnym 2013/2014 i ośmiu (4,7%) w roku 2014/2015, zaś odpowiednio dwóch (1,2%), dwóch (1,2%) i sześciu (3,5%) powtarzało klasę. Liczba przeprowadzonych egzaminów poprawkowych wynosiła 16 w roku szkolnym 2012/2013, 15 w roku szkolnym 2013/2014 i 28 w roku szkolnym 2014/2015, z tego większość w Technikum – odpowiednio 15, 14 i 28.

W latach objętych kontrolą z nauki w Szkole zrezygnowały 23 osoby (w tym 14 uczniów Technikum), zaś 22 skreślono z listy (w tym 16 uczniów Technikum).

(dowód: akta kontroli str. 112-113)

1.8. Stosownie do wymogów § 3 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach⁶, dyrektor Zespołu dokonywał kontroli zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków pracy i nauki. W latach 2012–2015 nie stwierdzono nieprawidłowości w tym zakresie. Kopie protokołów z kontroli, podpisane przez osoby w nich uczestniczące, przedłożono organowi prowadzącemu.

Zespół był dwukrotnie kontrolowany przez pracowników Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku w zakresie stanu sanitarnego szkoły i pracowni ćwiczeń technicznych. Kontrola przeprowadzona 14 listopada 2012 r. nie wykazała nieprawidłowości. Potwierdziła wykonanie zaleceń wydanych w decyzji z 9 grudnia 2011 r. Natomiast w wyniku kontroli w dniu 24 kwietnia 2014 r. ustalono, że parkiet w sali gimnastycznej był brudny i zniszczony. W konsekwencji, decyzją z 19 maja 2014 r. nakazano doprowadzenie do 31 grudnia 2015 r. parkietu do właściwego stanu sanitarno-technicznego. Oględziny obiektów Zespołu przeprowadzone w toku kontroli NIK wykazały, że parkiet w sali gimnastycznej został odnowiony. (dowód: akta kontroli str. 114-119)

1.9. W Zespole nie ma informacji o losach absolwentów, którzy w latach 2012–2015 ukończyli naukę w Technikum i Zasadniczej Szkole Zawodowej. Dyrektor Zespołu wyjaśnił:

⁶ Dz. U. z 2003 r. Nr 6 poz. 69 ze zm.

„Absolwenci Zespołu nie są zainteresowani utrzymywaniem kontaktu ze szkołą, w tym informowaniem o swoich dalszych losach. Ponadto duża część absolwentów wyjeżdża za granicę w poszukiwaniu pracy. W 2015 roku, w okresie wakacyjnym, drogą mailową, skierowano do naszych absolwentów pytania o ich dalsze losy, jednak nie otrzymaliśmy żadnej odpowiedzi”. (dowód: akta kontroli str. 176)

Z danych Powiatowego Urzędu Pracy w Sokółce (PUP) wynika, że:

- na koniec 2012 roku w rejestrze bezrobotnych absolwentów figurowało 11 z 32 absolwentów zawodu technik mechanik (34,4%), którzy w 2012 roku ukończyli Szkołę i siedmiu z 16 absolwentów zawodu technik technologii drewna (43,7%), a także 16 z 24 absolwentów Zasadniczej Szkoły Zawodowej (66,7%),
- na koniec 2013 roku w rejestrze bezrobotnych absolwentów figurowało 16 z 41 (39%) absolwentów zawodu technik mechanik oraz 10 z 25 (40,0%) absolwentów Zasadniczej Szkoły Zawodowej,
- na koniec 2014 roku status osoby bezrobotnej posiadało 641 osób po technikach i zasadniczych szkołach zawodowych, w tym 72 z 87 (82,7%) absolwentów tych szkół z 2014 roku (od 2014 roku PUP nie prowadzi podziału bezrobotnych absolwentów wg poszczególnych szkół i zawodów),
- na 30 września 2015 roku w rejestrze PUP pozostawało 717 osób po technikach i zasadniczych szkołach zawodowych, w tym 75 absolwentów z 99 (75,7%), którzy w 2015 roku ukończyli takie szkoły. (dowód: akta kontroli str. 219-224, 240-247, 256)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość, polegającą na niezapewnieniu przez Dyrektora Zespołu w latach 2012–2015 systematycznego doradztwa zawodowego. W Szkole nie było doradcy zawodowego, a pełnienie jego obowiązków nie zostało powierzone żadnemu z nauczycieli, co było niezgodne z postanowieniami § 25 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach, w myśl których w przypadku braku doradcy zawodowego, dyrektor szkoły wyznacza nauczyciela, wychowawcę grupy wychowawczej lub specjalistę planującego i realizującego zadania z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego.

W myśl postanowień § 19 pkt 6 Statutu Zespołu „Pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkole udzielają uczniom nauczyciele, wychowawcy grup wychowawczych oraz specjaliści wykonujący w szkole zadania z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, w szczególności pedagogzy i doradcy zawodowi, zwani dalej „specjalistami” (oraz psycholodzy i logopedzi, o ile są w szkole zatrudnieni)”. (dowód: akta kontroli str. 168)

Dyrektor Zespołu wyjaśnił: *„Przyczyną niezatrudnienia w Zespole doradcy zawodowego był brak środków finansowych. Żaden z nauczycieli nie posiadał odpowiednich kwalifikacji, dlatego nie mogłem powierzyć zatrudnionym nauczycielom realizacji obowiązków doradcy. W latach 2012–2014 w Zespole był realizowany ze środków UE Projekt „Mogę więcej”, w ramach którego poradnictwem edukacyjnym i zawodowym objęto 103 uczniów Zespołu. Ponadto w zakresie doradztwa zawodowego Zespół współpracuje z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Sokółce. Doradcy zawodowi Poradni w każdym roku szkolnym są zapraszani na zajęcia z uczniami ostatnich klas”.*

Zespół nie zawierał umowy o współpracy z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Sokółce. (dowód: akta kontroli str. 155 176)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że mimo uzyskania w 2012 roku pozytywnej opinii Powiatowej Rady Zatrudnienia oraz zgody Zarządu Powiatu Sokólskiego na uruchomienie nowego kierunku kształcenia – technik budownictwa, Zespół nie był przygotowany do nauczania tego zawodu. W szczególności nie dysponował odpowiednio wykwalifikowaną kadrą pedagogiczną oraz niezbędną bazą dydaktyczną (np.: warsztatami szkolnymi ze stanowiskami do wykonywania robót murarskich i tynkarskich, stanowiskami do montażu

i demontażu konstrukcji stalowych, przygotowywania mieszanki betonowej⁷). Ponadto wg danych PUP, w 2011 roku zawód technik budownictwa należał do zawodów nadwyżkowych w powiecie sokólskim. W Statucie Zespołu, ujednoliconym w sierpniu 2015 roku, wśród zawodów w jakich kształci Szkoła był wymieniony technik budownictwa, chociaż Zespół nadal nie ma odpowiedniej kadry i bazy dydaktycznej, a od roku szkolnego 2012/2013 nie udało się pozyskać kandydatów w liczbie niezbędnej do utworzenia oddziału w tym zawodzie. (dowód: akta kontroli str. 6-7, 38, 41, 123-124, 153-154, 166, 171-174)

Dyrektor Zespołu wyjaśnił: „Chciałem wzbogacić ofertę edukacyjną szkoły, gdyż uważałem że tendencje na rynku pracy ulegną zmianie. Przekonanie to podzielała zapewne Powiatowa Rada Zatrudnienia, która wydała pozytywną opinię w sprawie utworzenia tego kierunku. Szkoła posiada pomieszczenia, które mogłyby być wykorzystane na pracownię, zaś kadra pedagogiczna Zespołu uzupełniłaby swoje kwalifikacje w drodze ukończenia studiów podyplomowych, gdyby przeprowadzony nabór na kierunek technik budownictwa zakończył się utworzeniem 30-osobowego oddziału. Niestety, zgłosiło się tylko pięciu kandydatów. (...) Gdyby zgłosiła się odpowiednia liczba chętnych do kształcenia w zawodzie technik budownictwa, braki kadrowe i baza dydaktyczna szkoły zostaną uzupełnione”. Dyrektor Zespołu nie szacował kosztów utworzenia tego kierunku.

(dowód: akta kontroli str. 175-176)

Ocena cząstkowa

W latach 2012–2015 oferta edukacyjna Zespołu uwarunkowana była posiadaną bazą dydaktyczną i kadrową. Nie uwzględniała ona zaś potrzeb rynku pracy, na co wskazuje liczba absolwentów Szkoły posiadających status osoby bezrobotnej. Nietrafnie prowadzono rozpoznanie zainteresowań zawodowych młodzieży gimnazjalnej. Z czterech nowych kierunków kształcenia uruchomionych w roku szkolnym 2012/2013, w dwóch mechanik-monter maszyn i urządzeń oraz technik budownictwa, nie udało się dokonać naboru z powodu braku chętnych, zaś Szkoła nie była przygotowana do nauczania zawodu technik budownictwa. Nie posiadała bowiem wykwalifikowanej kadry oraz niezbędnych pracowni.

Szkoła nie zapewniała odpowiedniej jakości kształcenia. Zdawalność egzaminów maturalnych i egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe wśród absolwentów Zespołu była bowiem znacznie niższa od wyników uzyskiwanych przez absolwentów takich samych typów szkół i zawodów w województwie podlaskim oraz w kraju. Sytuacji w tym zakresie nie poprawiły działania podejmowane przez Dyrektora Zespołu, polegające między innymi na zorganizowaniu uczniom dodatkowych zajęć pozalekcyjnych z matematyki, języka polskiego, mechaniki, informatyki, fryzjerstwa, a także staży zawodowych u pracodawców w ramach Projektu „Mogę więcej”.

Szkoła nie zatrudniła ponadto doradcy zawodowego, a realizacji jego zadań nie powierzono innym nauczycielom, mimo takich wymogów zawartych w Statucie Zespołu oraz w § 25 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach.

2. Zapewnienie przez Zespół odpowiedniej kadry i organizacji procesu kształcenia w zawodach

Opis stanu faktycznego

2.1. W latach szkolnych 2005/2006 – 2014/2015 liczba nauczycieli zatrudnionych w Zespole zmniejszyła się z 50 do 26 (o 48%), w tym nauczycieli kształcenia zawodowego (przedmiotów teoretycznych oraz praktycznej nauki zawodu) – z 23 do 11 (o 52,2%). W roku szkolnym 2014/2015 w skład 26-osobowej kadry pedagogicznej wchodziło 17 nauczycieli dyplomowanych, siedmiu mianowanych i dwóch kontraktowych, w tym odpowiednio pięciu, czterech i dwóch prowadzących kształcenie zawodowe.

(dowód: akta kontroli str. 120-122)

Dyrektor Zespołu zapewnił odpowiednio przygotowaną kadrę pedagogiczną do kształcenia w zawodach technik mechanik, technik informatyk i technik usług fryzjerskich. Wszyscy nauczyciele teoretycznych przedmiotów zawodowych oraz praktycznej nauki zawodu posiadali kwalifikacje określone w § 2 ust. 1 pkt 1-3 rozporządzenia Ministra Edukacji

⁷ Wymagania określone w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach (Dz. U. z 2012 r., poz. 184 ze zm.).

Narodowej z dnia 12 marca 2009 roku w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli⁸ i w roku szkolnym 2014/2015 prowadzili zajęcia, do których mieli przygotowanie zawodowe.

Według stanu na 30 września 2015 r. w Zespole nie zatrudniano nauczycieli, którzy osiągnęli wiek emerytalny. Ponadto żaden z nauczycieli teoretycznych przedmiotów zawodowych i praktycznej nauki zawodu nie osiągnie wieku emerytalnego w ciągu najbliższych czterech lat. (dowód: akta kontroli str. 123-124, 148)

2.2. W 2012 roku na kształcenie i doskonalenie zawodowe nauczycieli wydatkowano 775 zł, tj. 100% zaplanowanych środków. W kolejnych latach objętych kontrolą organ prowadzący nie przekazywał środków na ten cel, chociaż dyrektor Zespołu dwukrotnie wnioskował o dofinansowanie studiów podyplomowych z zakresu: techniki fryzjerskiej oraz organizacji i zarządzania oświatą. W przypadku pierwszego z wniosków organ prowadzący odmówił dofinansowania bez wskazania powodów. W przypadku drugiego wniosku brak zgody uzasadniono nieterminowym jego złożeniem oraz niezgodnością kierunku dokształcania z potrzebami Szkoły. W konsekwencji nauczyciele korzystali z bezpłatnych form kształcenia i doskonalenia zawodowego lub też finansowali je we własnym zakresie. W latach objętych kontrolą z 11 nauczycieli przedmiotów zawodowych jedna osoba ukończyła studia podyplomowe przygotowujące do nauczania technik fryzjerskich i kosmetycznych, ośmiu uczestniczyło w kursach i szkoleniach między innymi z zakresu zarządzania czasem przez nauczycieli szkoły zawodowej, modernizacji egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe, oceniania prac egzaminu maturalnego z wykorzystaniem oprogramowania Scoris Assessor, systemu elektronicznego obiegu dokumentów, pracy z uczniem niepełnosprawnym, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów z zespołem aspergera, wykorzystania innowacyjnych metod i technologii w naukach przyrodniczych i technicznych. Dwóch nauczycieli przedmiotów zawodowych nie uczestniczyło w jakiegokolwiek formie dokształcania i doskonalenia zawodowego. (dowód: akta kontroli str. 125-127, 149-152)

W latach objętym kontrolą Zespół nie współpracował z pracodawcami oraz szkołami wyższymi w zakresie dokształcania i doskonalenia zawodowego nauczycieli. Dyrektor Zespołu wyjaśnił: *„Na terenie Powiatu sokólskiego nie ma pracodawców zainteresowanych i mających możliwości dokształcania i doskonalenia nauczycieli. Szkoła nie ma doświadczenia we współpracy z uczelniami wyższymi, ponieważ znikomy odsetek naszych uczniów podejmuje studia wyższe”*. (dowód: akta kontroli str. 176)

2.3. Obowiązujące w Zespole szkolne zestawy programów nauczania dotyczące kształcenia zawodowego PN.ZSZ.21/12 dla zawodu technik mechanik (311504), PN.ZSZ.22/12 dla zawodu technik usług fryzjerskich (514105) i PN.ZSZ.23/12 dla zawodu technik informatyk (351203) zostały dopuszczone do użytku w trybie określonym w art. 22a ust. 6 ustawy o systemie oświaty.

W Zespole stosowano także program nauczania zawodu technik mechanik 311[20], zatwierdzony przez Ministra Edukacji Narodowej w 2006 roku, który nie był wymieniony w szkolnym zestawie programów nauczania. Dyrektor Zespołu wyjaśnił: *„Program zawodu technik mechanik 311[20] nie został wymieniony w szkolnym zestawie programów nauczania, gdyż uważałem, że w wykazie powinny znaleźć się tylko programy dotyczące nowej podstawy”*. (dowód: akta kontroli str. 128-139, 140-141, 176)

Szkoła zapewniała uczniom zajęcia ogólne i zawodowe w wymiarze niezbędnym do osiągnięcia założonych efektów kształcenia w zawodzie, co sprawdzono na przykładzie dwóch oddziałów – technik mechanik (symbol zawodu 311[20]) i oddziału wielozawodowego Zasadniczej Szkoły Zawodowej, dla których rok szkolny 2014/2015 był ostatnim rokiem nauki. Analiza dzienników lekcyjnych tych oddziałów oraz szkolnych planów nauczania wykazała, że:

- liczba godzin przedmiotów ogólnokształcących w całym cyklu nauczania (czteroletnim w przypadku technikum i trzyletnim w przypadku szkoły zawodowej) odpowiadała liczbie godzin określonych w szkolnych planach nauczania oraz w załączniku

⁸ Dz. U. z 2015 r. poz. 1264.

nr 12 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych⁹ i w załączniku nr 6 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lutego 2012 r. w tej samej sprawie¹⁰,

- w szkolnym planie nauczania zawodu technik mechanik ujęto wszystkie przedmioty zawodowe przewidziane w programie nauczania tego zawodu, w niezbędnym wymiarze, zaś wymiar zrealizowanych zajęć odpowiadał wymogom szkolnego planu nauczania,
- w szkolnym planie nauczania oddziału wielozawodowego, zgodnie z postanowieniami załącznika nr 6 do rozporządzenia z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych, dyrektor Zespołu określił liczbę godzin zawodowych przedmiotów teoretycznych i praktycznej nauki zawodu, realizowanych u pracodawców.

(dowód: akta kontroli str. 140-146)

2.4. W Zespole zachowano podział na grupy na zajęciach ogólnokształcących oraz zajęciach teoretycznej i praktycznej nauki zawodu, co wykazała analiza zapisów w 13 dziennikach lekcyjnych – wszystkich oddziałów Technikum oraz Zasadniczej Szkoły Zawodowej, funkcjonujących w roku szkolnym 2014/2015. Zgodnie z wymogami § 7 ust. 1 pkt 1, 2, 6 i 7 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych, w trzech oddziałach (jeden klasy IV technikum i dwa zasadniczej szkoły zawodowej), liczących odpowiednio 29, 25 i 27 osób, zajęcia z informatyki, języków obcych (angielski, rosyjski), wychowania fizycznego i zajęć praktycznych prowadzono w podziale na grupy. Zajęcia z tych przedmiotów zorganizowano w ten sposób także w trzech oddziałach technikum (zawód technik mechanik), chociaż ich liczebność nie przekraczała 26 osób. W pozostałych siedmiu oddziałach nie dokonywano podziału na grupy, ze względu na stan osobowy nieprzekraczający 26 uczniów w oddziale.

W latach objętych kontrolą w Zespole nie wprowadzano innowacji i eksperymentów pedagogicznych. Uczniom zainteresowanym utwaleniem i pogłębieniem wiedzy z zakresu przedmiotów zawodowych zorganizowano dodatkowe zajęcia przygotowujące do egzaminów zawodowych, dodatkowe zajęcia z mechaniki, fryzjerstwa i informatyki.

(dowód: akta kontroli str. 107, 147)

2.5. Analiza dzienników lekcyjnych wszystkich oddziałów funkcjonujących w Szkole w roku szkolnym 2014/2015 wykazała, że uczniom Zespołu zapewniono odpowiednie warunki do praktycznej nauki zawodu i praktyk zawodowych.

1. Uczniowie wielozawodowego oddziału Zasadniczej Szkoły Zawodowej realizowali praktyczną naukę zawodu u pracodawców, z którymi, stosownie do postanowień § 3 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 grudnia 2010 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu¹¹, zawarli umowę o pracę w celu przygotowania zawodowego. Zgodnie ze szkolnym planem nauczania praktyczna nauka zawodu odbywała się dwa dni w tygodniu w klasach I – II oraz cztery dni w tygodniu w klasie III.
2. Uczniowie Technikum praktyczną naukę zawodu realizowali w szkolnych warsztatach (technik mechanik) oraz w szkolnych pracowniach. Praktyki zawodowe odbywały się w warsztatach szkolnych oraz u pracodawców, z którymi dyrektor Zespołu zawierał umowy. Pracodawcy to między innymi „Auto Serwis” w Dąbrowie Białostockiej, Zakład konserwacji i naprawy pojazdów samochodowych w Sidrze, gospodarstwo rolne w miejscowości Gliniszcz Wielkie (w przypadku kształcenia w zawodzie technik mechanik), LT Komputery w Sokółce, Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej sp. z o.o. w Dąbrowie Białostockiej, Bank Polska Kasa Opieki S.A. Oddział w Kuźnicy, IdeaLan s.j. w Sokółce (w przypadku kształcenia w zawodzie technik informatyk) oraz zakłady i salony fryzjerskie w Sokółce, Lipsku, Dąbrowie Białostockiej (w przypadku kształcenia w zawodzie technik usług fryzjerskich). Wymiar praktycznej nauki zawodu był zgodny ze szkolnymi planami nauczania i wynosił 750 godzin w całym cyklu nauczania. Także wymiar praktyk zawodowych odpowiadał tym planom i wynosił 160 godzin w całym cyklu nauczania techników usług fryzjerskich i informatyków oraz

⁹ Dz. U. Nr 15, poz. 142 ze zm. – rozporządzenie obowiązywało do 31 sierpnia 2012 r.

¹⁰ Dz. U. z 2012 r., poz. 204 ze zm.

¹¹ Dz. U. Nr 244, poz. 1626 ze zm.

280 godzin w przypadku kształcenia w zawodzie technik mechanik (160 godzin w klasie II i 120 godzin w klasie III).

3. Stosownie do postanowień § 7 ust. 3 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie praktycznej nauki zawodu, umowy określały podmiot przyjmujący uczniów na praktyki, wykaz uczniów kierowanych na praktykę z podaniem imienia i nazwiska, klasy oraz nazwy zawodu, termin realizacji praktyki, pracownika szkoły odpowiedzialnego za nadzór nad uczniami odbywającymi praktyki. Umowy nie przewidywały natomiast wynagrodzenia przedsiębiorców za umożliwienie uczniom odbycia praktyki zawodowej i nie określały innych praw i obowiązków stron umowy.

(dowód: akta kontroli str. 156-161, 178-190)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość, polegającą na nieprowadzeniu przez dyrektora Szkoły nadzoru i ewaluacji nad wykonywaniem praktycznej nauki zawodu przez uczniów Zasadniczej Szkoły Zawodowej zatrudnionych u pracodawców w celu przygotowania zawodowego. Stanowiło to naruszenie wymogów określonych w art. 35 ust. 4 ustawy o systemie oświaty, w myśl których dyrektor szkoły sprawuje nadzór pedagogiczny w stosunku do nauczycieli zatrudnionych w szkole, a w szkołach prowadzących kształcenie zawodowe u pracodawców, u których jest organizowana praktyczna nauka zawodu, także w stosunku do instruktorów praktycznej nauki zawodu.

Dyrektor Zespołu wyjaśnił, że nie nadzorował praktyk zawodowych, ponieważ uważał, że są one prawidłowo prowadzone, na co wskazują wyniki egzaminów potwierdzających kwalifikacje w zawodzie uczniów oddziałów wielozawodowych.

(dowód: akta kontroli str. 177, 180)

Kontrola NIK wykazała jednak, że absolwenci oddziałów wielozawodowych Zasadniczej Szkoły Zawodowej osiągnęli gorsze wyniki z egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe niż uczniowie w województwie podlaskim. Na przykład w 2012 roku żaden z trzech absolwentów zawodu stolarz i po pięciu absolwentów w zawodach piekarz i mechanik pojazdów samochodowych nie przystąpili do egzaminu, natomiast spośród pięciu zdających ten egzamin absolwentów kształcących się w zawodzie operator obrabiarek skrawających i z czterech w zawodzie – cukiernik, dyplom otrzymały odpowiednio cztery i dwie osoby. W 2013 roku z dziewięciu absolwentów uczących się zawodu mechanik monter maszyn i urządzeń, siedmiu przystąpiło do egzaminu, a dwóch otrzymało dyplom.

(dowód: akta kontroli str. 96)

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie przygotowanie kadry pedagogicznej Zespołu do kształcenia w zawodach technik mechanik, technik informatyk i technik usług fryzjerskich. Jednocześnie zwraca uwagę na niezagwarantowanie środków finansowych na dokończanie i doskonalenie zawodowe nauczycieli w latach 2013–2015, w konsekwencji czego byli oni zmuszeni do uczestnictwa w szkoleniach bezpłatnych lub pokrywania kosztów szkoleń we własnym zakresie. NIK pozytywnie ocenia tryb dopuszczenia do użytku w Szkole programów kształcenia w zawodach, a także zapewnienie uczniom Zespołu zajęć ogólnych i zawodowych w wymiarze niezbędnym do osiągnięcia założonych efektów kształcenia.

Na ocenę negatywną zasługuje natomiast nierealizowanie przez dyrektora Szkoły obowiązku sprawowania nadzoru pedagogicznego nad praktyczną nauką zawodu uczniów Zasadniczej Szkoły Zawodowej, realizowaną u pracodawców.

3. Zapewnienie przez Zespół odpowiedniej bazy lokalowej i zaplecza techniczno-dydaktycznego do kształcenia w zawodach

Opis stanu
faktycznego

3.1. Oględziny obiektów i pomieszczeń Zespołu przeprowadzone w toku kontroli NIK wykazały, że dyrektor Zespołu zapewnił bezpieczne i higieniczne warunki pobytu w Szkole. Zalecenia wcześniejszych kontroli Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku zostały w pełni zrealizowane, co szczegółowo opisano w pkt 1.8. niniejszego wystąpienia.

(dowód: akta kontroli str. 171-174)

3.2. Szkoła zapewniła warunki lokalowe i wyposażenie niezbędne do realizacji podstawy programowej kształcenia ogólnego na IV etapie edukacyjnym. Uczniom Zespołu umożliwiono korzystanie z:

- dwóch pracowni języka polskiego, z których jedna (nr 22) była wyposażona w telewizor, odtwarzacz dvd, podręczniki, natomiast druga (nr 25) – w tablicę interaktywną, laptop, telewizor, zestaw filmów „Filmoteka Szkolna”,
- dwóch pracowni języka angielskiego, wyposażonych w tablicę interaktywną, laptop, telewizor, odtwarzacz dvd, słowniki (nr 28) laptop, magnetofon i słowniki (nr 30),
- pracowni języka rosyjskiego, wyposażonej w rzutnik, tablicę interaktywną, laptop, słowniki, zestawy do interaktywnej nauki języka,
- pracowni historii oraz WOS, wyposażonej w rzutnik, laptop, mapy historyczne, podręczniki, filmy,
- pracowni geografii, wyposażonej w telewizor, odtwarzacz, laptop, mapy,
- pracowni fizyko-chemicznej, wyposażonej w rzutnik i laptop,
- dwóch pracowni matematyki.

Zespół posiadał bibliotekę szkolną, czynną cztery dni w tygodniu. Jej zasoby obejmowały 20.000 woluminów, w tym 12.000 książek. Na wyposażeniu biblioteki znajdowały się także trzy stanowiska komputerowe z dostępem do internetu. (dowód: akta kontroli str. 171-172)

3.3. Zespół posiadał bazę lokalową oraz wyposażenie niezbędne do realizacji podstawy programowej kształcenia w zawodzie technik mechanik, określonej w załączniku do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach. Nie dysponował natomiast częścią pracowni niezbędnych do kształcenia w zawodzie technik usług fryzjerskich oraz części wyposażenia koniecznego do osiągnięcia celów kształcenia w zawodzie technik informatyk. Braki w tym zakresie opisano w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji „Ustalone nieprawidłowości”.

Do kształcenia w zawodzie technik mechanik Szkoła posiadała:

- pracownię przedmiotów zawodowych z mechaniki, wyposażoną między innymi w tablicę interaktywną, rzutnik, laptop, plansze z modelami części samochodowych,
- warsztaty szkolne, w których znajdowały się między innymi: [1] dwie pracownie ręcznej obróbki metali, wyposażone w 22 stanowiska ślusarskie, cztery wiertarki stołowe, wiertarkę kolumnową, nożyce dźwigniowe do blach, uniwersalne nożyce do cięcia metalu, giętarkę do profili, prasę ręczną, szlifierkę, narzędzia ręczne – zestawy pilników, dwie wiertarki, trzy szlifierki kątowe, przyrządy pomiarowe, [2] pracownia obróbki mechanicznej metali, wyposażona w dziewięć tokarek uniwersalnych, frezarkę uniwersalną, strugarę, dwie wiertarki kolumnowe, szlifierkę stołową, [3] pracownia obrabiarek CNC, wyposażona w tokarkę sterowaną numerycznie, frezarko-grawerkę, spawarkę inwentorową, sprężarkę powietrza, zestaw komputerowy, a także [4] kuźnia i spawalnia. Ponadto na warsztatach znajdowała się pracownia wyposażona w maszyny i urządzenia do obróbki drewna, w której do roku szkolnego 2010/2011 uczniowie zawodu technik obróbki drewna realizowali praktyczną naukę zawodu.

Zajęcia z rysunku technicznego prowadzono w pracowni komputerowej przy wykorzystaniu programu Solid EDGE. (dowód: akta kontroli str. 173-174)

Do kształcenia w zawodzie technik usług fryzjerskich Szkoła posiadała pracownię fryzjerską wyposażoną w sześć stolików z lustrami i krzesłami, trzy stanowiska do mycia głowy z dostępem do ciepłej i zimnej wody, suszarkę hełmową, podgrzewacz do procesów chemicznych, 30 główek ćwiczeniowych, lokówki, suszarki ręczne, specjalistyczne nożyce fryzjerskie, brzytwę, grzebień, szczotki, wałki do ondulacji (metalowe i plastikowe), jeden senizator na cztery narzędzia, płyny i spreje do sterylizacji.

(dowód: akta kontroli str. 173-174)

Do kształcenia w zawodzie technik informatyk Szkoła posiadała dwie pracownie komputerowe. Na wyposażeniu pracowni sieci komputerowych i aplikacji internetowych znajdowały się m.in.: serwer, 15 stanowisk komputerowych z dostępem do internetu,

projektor, drukarka formatu A4 i drukarka formatu A3, skaner, ruter z funkcją bezprzewodową, karty WiFi do komputerów, dyski z systemami serwerowymi (do montowania w komputerach uczniów), oprogramowanie do monitorowania sieci White Sherk, oprogramowanie do wizualizacji sieci (Packet Reacer 5.0, Dia) oprogramowanie do projektowania sieci (A9CAD, WirtualBox), oprogramowanie do wspomagania projektowania Solid EDGE, a także MS Office 2003, Libre Office, darmowe programy do projektowania stron internetowych. Z kolei pracownia urządzeń techniki komputerowej wyposażona była m.in. w: 14 pojedynczych stanowisk komputerowych uczniowskich z dostępem do internetu i jedno nauczyciela, drukarkę laserową, skaner, dwa stoły do montażu komputerów osobistych, sześć mat i opasek antystatycznych, zestaw urządzeń monterskich i podzespołów komputerowych, routery, karty WiFi, systemy operacyjne (Windows XP, Windows 10, Linux), oprogramowanie do wirtualizacji (Oracle VM VirtualBox, oprogramowanie do diagnostyki podzespołów komputerowych (CPU-Z, GPU – Z, Clinear Scan). (dowód: akta kontroli str. 172)

3.4. W latach objętych kontrolą na remonty sal lekcyjnych, sali gimnastycznej oraz innych pomieszczeń Szkoły wydatkowano 88.278 zł, w tym 14.595 zł z dochodów oświatowych. Na zakup wyposażenia pracowni fryzjerskiej przeznaczono 19.269 zł, w tym 4.002 zł z dochodów oświatowych (zakupiono między innymi lustra, krzesła obrotowe, prostownice, suszarki, maszyny do ścinania włosów, szczotki, wałki, spinki, modele głów, wózki fryzjerskie). Na wyposażenie pracowni informatycznej wydatkowano 13.851 zł, w tym 1.594 zł z dochodów oświatowych (nabyto komputery, klawiatury, systemy oprogramowania, karty sieciowe), zaś na wyposażenie pracowni mechanicznej – 1.388 zł (zakupiono nagrzewnicę, kątowniki, cyrkle, pilniki, przymiary, komplety naprawcze do noży). Przeprowadzone oględziny wykazały, że zakupione wyposażenie pracowni było wykorzystywane przez uczniów Zespołu. (dowód: akta kontroli str. 169-170)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowości, polegające na niezapewnieniu bazy lokalowej i części wyposażenia, określonego w warunkach realizacji kształcenia w zawodach technik usług fryzjerskich i technik informatyk w załączniku do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach, w cz. III Opis kształcenia w poszczególnych zawodach.

Realizując kształcenie w zawodzie technik usług fryzjerskich, Zespół nie posiadał bowiem pracowni analizy biologiczno-chemicznej (z wyposażeniem obejmującym modele anatomiczne ciała, mięśni, włosów, skóry, stanowisko komputerowe, projektor multimedialny, atlas multimedialny chorób skóry, głowy i włosów, mikroskopy, sprzęt laboratoryjny, urządzenia pomiarowe) oraz pracowni projektowania i estetyki (wyposażonej w stanowiska komputerowe dla każdego ucznia, drukarki i skanery – po jednym na cztery stanowiska komputerowe, oprogramowanie do projektowania i doboru fryzur, środki dydaktyczne z zakresu kreślarstwa, nauki o konstrukcjach, kształtach i kolorach oraz nauki o fryzurach stosowanych w różnych okresach historycznych). Z kolei realizując kształcenie w zawodzie technik informatyk, Zespół nie dysponował ploterem, tabletem, palmtopem PDA, czytnikiem kart podpisu elektrycznego i telefonem internetowym w pracowni urządzeń techniki komputerowej. (dowód: akta kontroli str. 172-174)

Dyrektor Zespołu wyjaśnił: „Brak odpowiednich pracowni i wyposażenia wynika z niewystarczających środków finansowych na funkcjonowanie Zespołu. Brakujące wyposażenie jest uzupełniane w miarę możliwości finansowych. Uczniowie mają możliwość korzystania z pracowni komputerowych wyposażonych w projektory multimedialne oraz komputery z dostępem do internetu, co umożliwia korzystanie z bezpłatnych materiałów edukacyjnych w zakresie niezbędnym do realizacji podstawy programowej”.

(dowód: akta kontroli str. 177)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że w latach objętych kontrolą zasoby biblioteki nie były uzupełniane. Nie prowadzono też prenumeraty czasopism specjalistycznych z zakresu kierunków kształcenia. Biblioteka posiadała tylko czasopisma dostarczane bezpłatnie, takie jak „Młody technik”, „Nowoczesny warsztat”, „Auto Moto Serwis”. Brak specjalistycznych czasopism utrudnia uczniom rozwijanie zainteresowań i pogłębianie wiedzy zawodowej,

co w konsekwencji może negatywnie wpływać na osiągnięte przez nich wyniki z egzaminów potwierdzających kwalifikacje w zawodzie. (dowód: akta kontroli str.171)

Dyrektor Zespołu wyjaśnił: „Środki finansowe pozostające w dyspozycji Zespołu nie wystarczają na uzupełnianie zasobów bibliotecznych. Uważam, iż prowadzenie prenumeraty czasopism w kształconych zawodach nie jest konieczne z uwagi na dużą dostępność informacji na tematycznych portalach internetowych”.

(dowód: akta kontroli str. 177)

Ocena cząstkowa

Zespół zapewnił bezpieczne i higieniczne warunki pobytu w Szkole. Posiadana baza techniczno-dydaktyczna umożliwiła osiągnięcie celów kształcenia w zawodzie technik mechanik. Brakowało natomiast pracowni analizy biologiczno-chemicznej z wyposażeniem oraz pracowni projektowania i estetyki, wymaganych do kształcenia w zawodzie technik usług fryzjerskich. Także wyposażenie pracowni komputerowych wykorzystywanych do kształcenia techników informatyków nie w pełni odpowiadało wymogom określonym w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach. Zdaniem NIK, brak odpowiednich pracowni i wyposażenia może skutkować obniżeniem kwalifikacji zawodowych uczniów, a w konsekwencji pogorszeniem ich konkurencyjności na rynku pracy.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹², wnosi o:

1. Podjęcie skutecznych działań w celu poprawy skuteczności nauczania w Zespole, w tym zdawalności egzaminów maturalnych i potwierdzających kwalifikacje zawodowe.
2. Zapewnienie w Zespole systematycznego doradztwa zawodowego, stosownie do postanowień § 25 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach oraz wymogów Statutu Zespołu.
3. Sprawowanie nadzoru pedagogicznego nad realizacją praktycznej nauki zawodu przez uczniów Zasadniczej Szkoły Zawodowej zatrudnionych u pracodawców w celu przygotowania zawodowego.
4. Podjęcie działań zmierzających do zapewnienia bazy lokalowej i wyposażenia niezbędnego do realizacji celów kształcenia w zawodach technik usług fryzjerskich i technik informatyk, zgodnie z wymogami określonymi w załączniku do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach.
5. W miarę możliwości systematyczne aktualizowanie zasobów szkolnej biblioteki oraz zapewnienie uczniom dostępu do specjalistycznych czasopism z zakresu kierunków kształcenia.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden kierownikowi jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Białymstoku.

¹² Dz. U. z 2015 r. poz. 1096. Ustawa zwana dalej „ustawą o NIK”.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

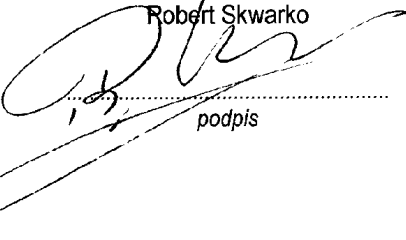
Białystok, dnia 30 listopada 2015 r.

Kontroler
Jerzy Chwiedosik
główny specjalista kontroli państwowej

podpis

DYREKTOR DELEGATURY
Najwyższej Izby Kontroli w Białymstoku
z up. WICEDYREKTOR
Robert Skwarko

podpis